

1628

17 1931

3-55

9-14

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՔԶՆՅ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Թ Ի Ի 1

ԵՕԹԸ ՄԱՀԱՑՈՒ ՄԵՂՔԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ

1931

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՔԶՆՅ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

17
3-55

Թ Ի Ի 1

ԵՕԹԸ ՄԱՀԱՑՈՒ

ՄԵՂՔԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Մ. ՍԷՔԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1931

3. Մ. ԱԲԵՇԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ,
ԹՂԹԱՎԱՃԱՌ-ԱՏՈՒՆ
Nº 151

36815 - 66

2001

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Քահ. Միութեան Տնօրէն Խորհուրդս, որ իր ուսերուն վրայ կը կրէ Պոլսահայ ծեր ու անկեալ Քահանաներու, ինչպէս նաեւ բազմակարօս երիցունեաց նւիրապէս նպաստելու հոգը, այսու կուգայ հռապարակաւ իր ջերմ ու խորին շնորհակալութիւնները յայնչելու այն գրասիրտ ազգայիններուն, որ դրապէս պատասխանելով Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ իր ուղղած կոչերուն, խրախուսեցին զինքն՝ իր ստանձնած դրժուարին պատրաստութեամբ մեջ:

Տնօրէն Խորհուրդս, իր շնորհապատրաստ գագաւորները գործնապէս արտայայտելու համար, չունէր աւելի լաւագոյն ձօն մը, քան այս փոքրիկ եւ շատ համեմատ գրքիկը՝ «Եօրը մահացու մեղքեր»-ը ընծայել իր նուիրատուներուն, իբրեւ հոգեւոր խրատներու փնջիկ մը:

Մեր Տէրը Յս. Քս., որ համաձայն իր խոստման, զաւար մը պաղ ջուրն իսկ անկարձ չի բողբոլ, կը մաղթենք որ՝ իր ամենառատ պարգեւներով, զօրացնէ զՁեզ 'ի հոգի եւ 'ի մարմին:

Մեր այս շնորհակալութեան անկեղծ արտայայտութենէն յետոյ, աւելորդ չըլլար անուշտ քննելու քե՛ր Միութիւնս, բացի նպաստի իր ծանր գործէն, ունի ուրիշ աւագ պատրաստութիւններ ալ՝ համաձայն իր ծրագրին: Օրինակ, 1. Մասենադարանիկ հաստատութիւն, որուն հիմը դրուած է արդէն հնգ. Տ. Կովիտա Սպեան Քննչ. 100է աւելի Կրօնական եւայլն գիրքերու նուիրատուութեամբ: 2. Ուժ աղ Կրօնաբարոյական հրատարակութեանց, եւ 3. Բարձրացնել Քահանայից մշտնոր մակարդակը եւայլն:

50786-4-4.

Հոս՝ յաւակնութիւնը չունինք երբեք, այս մարգերուն մէջ, մեծ յաջողութիւններ արձանագրելու, սա չափը միայն կարող ենք արտայայտել քե՛սկսած ենք գործի՝ մեր ծրագրին վերել յիշատակում գլխաւոր կէտերուն իրագործման, ի կասար հանելու զանոնք՝ հաստատ մտադրութեամբ, մի՛շտ, յենած ու վստահած մեր պատուական ժողովուրդին քաջալերանքներուն:

Ուրախ ենք յայտնելու որ՝ Դպրեվանուց Պատ. Խնամակալութիւնը, հաճած է իր աջակցութիւնը ու օժանդակութիւնը բարունակել՝ խրախուսելով մեզ՝ մեր գործունէութեան մէջ, որուն եւս, խղճի պատճառ կը ծանրանայ մեր վրայ՝ նոյնպէս հրապարակաւ, յայտնելու մեր շնորհակալութիւնները:

Տեղ. Յս. Քս. պահեք զմեզ բոլորս, անփորձ ու անսասան, ընդ հովանեաւ ամենագոր Աջոյն իւրոյ, հիմակ եւ միշտ. ամեն:

Ի դիմաց Բան. Միութեան Տնօրէն Խորհրդոյ.

Ասեմադպիր.

Ասեմապետ.

ՅՈՎԱՄԱ ՔԶՆՅ. ՇԻԿԱԶԵՐ

ՏԱՃԱՏ Ա. ՔԶՆՅ. ՓԱՇԱՅԵԱՆ

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

«Պիղծ է տաղի Տեառն ամենայն

մեծամիտ» (Առակ. ԺԴ. 30)

Հպարտութիւնը մահացնող մեղքերու կարգին դասուած է Ժառնագիրի գղջման բանածունին մէջ: Հոս մեր խօսքին առանցքը պիտի կազմէ լոկ՝ յիշատակեալ բանածնով, դատապարտուած հպարտութիւնը, եւ ոչ թէ այն վսեմ, ազնուացնող հպարտութիւնը, որ կը զգայ մարդս՝ արդարապէս, իր կատարած մէկ բարձր, վսեմ գործին վերայ՝ հոգեկան անխառն զգացմամբ մը զեղուն ու օծուն:

Ուրեմն, այս փոքրիկ նախաբանէն վերջ, անցնինք մեր նիւթին:

Մարդկային կեանքի չարիքներէն մին է մեծամտութիւնը, լաւ եւս, մեծագոյնը՝ արմատը չարիքին, որ կ'աճի, կ'արգասաւորուի իր մահահոտ պտուղներովը, երբ նա մուտ գտած, տեղաւորուած, հաստատուած ու տարրացած է մարդու նկարագրին մէջ: Մարդկային որբան աղէտներ խնայուած պիտի ըլլային, եթէ կարելի ըլլար ջլատել անոր ուժը, կտրել անոր վիզը՝ նման թունաւոր օձի մը, ամէն անգամ, երբ կը ցցէ նա իր զուլալ իր մաղծն ու ժահրը դուրս թափելու խոնարհ ու խաղաղ սրտերու անդաստանի մը մէջ: Ընկերական բարւոք փոխյարաբերութեան մը արգելիչ, քանդիչ նկարագիրն է հպարտութիւնը. սխալ հասկըցուած եւ մը:

Արդարեւ մեր առօրեայ կեանքին մէջ, անհատական թէ հասարակական, իւրաքանչիւրս կը հանդիպինք շաղակ-րատ անձերու, որ հաճոյք կը զգան իրենք եւերուն գովքը հիւսելու՝ իրենց ըրածն ու չըրածը պանծացնելով. երբ աշխարհի մարդ ես, ու գովեստ մ'ալ դուն շուայլես. ստացած կ'ըլլան անոնք իրենց վարձքը՝ աւելի եւս փքանալով, բայց երբ թոյլ չի տար քու նկարագիրդ՝ ստացած դաստիարակութիւնդ, ստելու, կեղծելու, այն րոպէէն արդէն թշնամի կ'ըլլաս իրենց, «որ ոչ ընդիս է հակառակ իմ է» աւետարանական խօսքը իրենց 'ի նպաստ մեկնաբանելով:

Չէ՞ք հանդիպած այնպիսիներու, որ ամէն խօսքի մէջ՝ խօսք մը, ամէն խորհուրդի մէջ՝ խորհուրդ մը, ունենալ կը յաւակնին, հոգ չէ թէ համոզում, սկզբունք եւ տարրական հասկացողութիւն իսկ չունենան յայտնուած խօսքի մասին. իրենց յայտնած գաղափարներուն հակառակը արտայայտել կը փոքրացնէ իրենց սխալ ըմբռնած եւր. մինչդեռ հեզը՝ իմաստունը, պիտի ուզէր զգտուիլ ուրիշներու ալ գաղափարներէն:

Չէ՞ք դիտած այնպիսիներ, որ իրենց անձն իսկ՝ ձգէ ընտանիքն ու զաւակները, կառավարելու կարողութենէն եւ շնորհքէն զուրկ ըլլալով հանդերձ, կը մեծամտին քեզի քաշել իրենց ետեւէն, քեզի առաջնորդել:

Դիտած չէ՞ք անմիտ հարուստներ, որոնց միակ ապաւէնը ըլլալով իրարու վրայ դիզած իրենց ոսկիները, կը ստնքան կեանքի մէջ, եւ կը սպասեն որ բաղդագուրկներ խուսկով եւ մոմով դիմաւորեն եւ ողջունեն զիրենք, որ բարձրագույն կը խօսին իրենց նմաններուն հետ, կարծես փոքրիկ շնունդն ալ իրենք ստեղծած ըլլային, ինչպէս կ'ըսէ Ժողովրդական պատկերաւոր խօսք մը:

Հարկ կա՞յ երկարելու շարքը այսպիսեաց:

Այսպիսի նկարագիրներ, մեր շուրջը յաժող ճշմարիտ աղէտներ են:

Ինչ գէշ բան է անձնատուր ըլլալ մեծամտութեան կիրքին, որ կը գերէ. կը սպաննէ հոգւոյն ամենէն շնորհալի առաքինութիւնը՝ խոնարհութիւնը, որ կը դատարկացնէ հոգին ու կ'այրիացնէ զայն: Չէ՞ մի որ խոնարհ հոգին չ'արհամարհեւ Աստուած՝ Սրբութիւնը, ճշմարտութիւնը, խլէ՞ ու զատէ հոգին իր այդ զարդարանքներէն, ու բարձրացուր հոն հպարտքեան ամբարտակը, առաջնորդած պիտի ըլլաս դայն անտուր, ոչ-ձշնարիս եւ անարդար ուղութեան մը, Կանգ ա՛ռ այս երեք բառերուն վրայ. այո՛, հպարտը իր քայլերը կ'առաջնորդէ անսուրբ տեղեր, կը բթացնէ իր միտքը, և կը կուրցնէ իր դատողութիւնը, կը խաւարեցնէ իր հոգին՝ երբ անհրաժեշտութիւն մը կը զգայ գոհացում տալու իր եսին. նա կը յանդգնի նոյնիսկ ինքզինքը նկատել արքայո՞ւն, ճշնարհաւոր, արդարադատ, ու իր դիմացինը ընդհակառակ՝ երբ այդ կը պահանջէ իր ամբարտաւան շահը: Անտուրք, կեղծ, անարդար. բարոյական կեանքի մէջ այս երեք վատագոյն կողմերը՝ կը զարհուրեցնեն մարդս, ինչպէս պիտի ահաբեկէր երեգլիսեան վիշապի մը:

Իմաստուն անձը՝ կը խորշի, մանուշակը կը պզգայ սնապարծութենէն, օրինակ առնելով աշխարհի վրայ երեւցած Մեծ խնաստունէն, որ կը յանձնարարէր իր երախտաւորեալներուն մեկու մը թան մը չըսել՝ սնապարծութեան դէմ գերագոյն դասը տալով:

Հպարտութիւնը ուրեմն, արդարապէս, կոչուած է մահացու մեղք մը, որ կը խանգարէ. կ'աւերէ ներդաշնակ կեանքը ընկերութեան մէջ, որ իր թոյնը կը սրսկէ անհատական, ընտանեկան, և հասարակական կեանքի հորիզոնին վրայ, մինչդեռ խոնարհութիւնը իր զուարթարար եւ կենսատու ցօղովը պիտի զովացնէր՝ ուռնացնէր, մարդուս էութիւնը, ինչպէս արշալոյսի շողիկը՝ գարնան անուշաբոյր ծաղիկին վրայ:

Ս. Գրոց իմաստունը, իրաւամբ, մեծամիտը պիտի մը

կը նկատէ՝ Աստուծոյ առջեւ: Ո՛հ, գարշելի, աղտոտ, անսուրբ արարած մ'է հպարտը, այն ալ՝ իրեն շունչ, միտք եւ հոգի տուող Պարգեւատիւն առջեւ: Դառն է այս վճիռը ու անբեկելի, պատգամ մ'է ան աստուածային՝ Իմաստունով յայտնաբերուած:

Հակառակ վճռին ահաւորութեան, մեծամիտը չի սոսկար բարձրութիւններէն արծակուած այդ պատգամէն, զոր հօգը, շանթահարիչ կայծ մ'է բարոյական, ամէն վայրկեան իր հոգին խոցող ու հրկիզող, մինչդեռ պիտի ահաբեկէր նա նիւթական պատժի մը դիմաց, կամ բանտի մը դրան սեմին իսկ վրայ:

Հպարտը, իր մտքի կուրութեամբը չ'երկնչիր Սողոմոնեան այս վճիռէն, չէ՞ որ բարոյական մահացու հարուածները չեն վնասեր իր մտազանգուած կառուցուածքին, հոգ չէ, թող դատարկանայ իր հոգին, սեւանայ կամ խիճերով լեցուի նա:

Կը խորհիմ թէ՛ ընկերութիւնը, շնորհիւ իր այս թիփերուն, բարոյական մեծամեծ վնասներ կուտայ, աւելի քան համաճարակ հիւանդութիւնները՝ իրենց մարդկային աւերներով: Բարոյական վատթարացումը, համաճարակի մը պէս կը վարակէ, կը թունաւորէ մաքուր ու անմեղ հոգիները, զորս տակաւին չեն հասած հոգեկան բարձրութեան մը: Ընկերութիւնը, իրաւամբ, կը մաքառի աղիտաբեր հիւանդութիւններու դէմ՝ զանոնք իրենց սաղմին մէջ իսկ ոչնչացնելու, բայց մեղկ է կարծես, թոյլ եւ յոյլ, բարոյական զեղծումներու, կեղծիքի եւ ամբարտաւանութեան հանդէպ, որոնցմով զրահուած է մեծամիտը, որո՞ւն հոգ թէ ան ըլլար իր սեւ քօղը, աստառէ պատանքը՝ բարոյական, ծածկած իր էութիւնը յոտից ցլուխ:

Եւ եթէ հոգիին՝ ճշմարտութեան եւ հեզութեան դէմ գործուած բարոյական այս զեղծումներուն համար, ընկերութիւնը ունենար պատժական օրէնք մը, կամ դրամական տուգանք մը, շատ նեղ պիտի գար բանտերու համար

սահմանուած շէնքերը, իսկ դրամական յատկացումները պիտի կազմէին հետզհետէ խոշոր դրամագլուխներ:

Գուռգութիւնը, որ ծնունդ կուտայ մարդս նուստացնելու, կործանելու, պէտք վանել ընկերութենէն, եւ որքան բարձր պարտականութիւն մը կը ծանրանայ ընկերաբարոյական կազմակերպութիւններու վրայ, կը թելու, ազնուացնելու մարդուն սիրտը, հոն իշխող դարձնելու փոխան ամբարտաւան ունայնամտութեան մը, մարդս ճշմարիտ մարդու վերածող խոնարհագարդ առաքինութիւն մը: Մարդուս իմացական կը թուութեան հետ եւ աւելի՛ պէտք է մշակել նաեւ հոգւոյն առաքինութիւնները, վերջապէս միտքը քննող, պրպտող եւ ոչ երբէք գոհացող նկարագրով մ'օժտուած, իր մտածողութիւնը, դատողութիւնը կը տարածէ, կ'ընդլայնէ իր շրջապատի եւ բնութեան գաղտնիքները կորզելու, մէկ խօսքով, խորհող միտքը ըմբօստ մ'է: Հոգին, սակայն, հանդարտ է, այն գրկանքներն ու բարոյական զեղծումները, որոնք ի գործ կը դրուին իրեն դէմ, չի գիտեր ընդվզիլ, փոթորկիլ, միայն կ'ալքիանայ նա, ի սուգ կը մտնէ եւ կը սպասէ մտքին արդարադատ վճռին: Իմացական բարձրագոյն դաստիարակութիւն մը, առանց հոգեկան կը թուութեան, միշտ թերի է, Աստուած չի բնակիր խորհող մտքին, այլ խոնարհ հոգիին մէջ:

*
* *

Մանաւանդ հոգեւոր ինքնանփութման այս շրջանը, առիթ կ'ընծայէ մեզ խոկալու մեր բարոյական կեանքին վերայ, եւ ուղղելու ա՛յն, որ ծուռ կամ թիւր է մեր մէջ, մեզմէ վանելու ա՛յն, որ մարդուն չվերաբերի: Անկասկած այսպիսի լուրջ մտածման մը պահուն, պիտի սոսկայ մէկը հպարտութենէն, որ Աստուծոյ, ճշմարտութեան եւ արդարութեան առջեւ պիղծ մը, գարշելի մը կը դարձնէ զինքը, համաձայն իմաստունին «պիղծ է առաջի Տեառն ամենայն մեծամիտ», խօսքին:

Հո՛ւ, պահ մ'ալ խօսք տանք Յովհան Ոսկեբերան Հայ-
րապետին, եւ ուշադիր եւ մտադիր կարդանք՝ անոր, հը-
պարտութեան մասին, իր մէկ մեկնաբանութենէն, սա՛՛ քա-
նի մը տողերը։—

«Մի՛ ունիր զանձն առ շաւ, զի յայրոց մեծարիցիս; որ
անձաւք զանձն վերացուցանե, յայրոց յվերանայ։ Մեծ չարու-
քիւն է հպարտութիւն. շաւ է մորոտանայ քան հպարտանայ, զի
անդ՝ մորոտութիւնն միայն է յանձնութենէ, եւ աւս՝ եւս չար
մորոտութիւն եւ մոլութիւն։ Անմիտն անձին եւեթ չար է, հը-
պարտն՝ եւ ընկերացն սպախանութիւն... հարկ է այնպիսոյն
քշանանից շինել եւ հարկանող եւ քարկացող եւ դառն եւ ան-
հասթոյր, գազան մանաւանդ եւ ոչ մարդ »

Անհրաժեշտ է հետեւաբար հաւաքելիլ հպարտութեան
մոլութենէն, որ մարդս պիտի ու գազան կը դարձնէ, եւ
հարկ է գօտեպնդուիլ եւ զարդարուիլ խոնարհութեան ա-
ռաքինութիւնով, որ կ'ազնուացնէ, կը վերացնէ մարդս՝
բարոյական աշխարհին մէջ։

Փակենք մեր խօսքը, Ս. Գրոց պատմութենէն խօսուն
եւ գեղեցիկ դրուագով մը։ Կը յիշէք անշուշտ Յակոբի սան-
դուխը՝ երկրէն դէպի երկինք երկարած, որուն վրայ կեցած
էր Տէրը։ Այս սանդուխէն, հրեշտակներուն կէսը կ'ելլէին,
եւ կէսն ալ կ'իջնէին։ Ինչպէս կը մեկնաբանուի, իջնողները
իրենց չարութեամբ ամբարտաւանացած հրեշտակներն էին,
իսկ ելլողներն ալ իրենց խոնարհութեամբ առաքինացած
հրեշտակները։ Արդ, նկատի ունենանք մեր աչքերուն առ-
ջեւ, ինչպէս ըսուած է, երկու սանդուխներ, մին՝ երկրէն
դէպի երկինք բարձրացած, եւ կը կոչուի խոնարհութիւն,
միւսն ալ երկինքէն դէպի դժոխք, եւ կը կոչուի հպարտու-
թիւն։

Բարեպաշտ ընթերցողս, ընտրութիւնը դու ինքդ կրը-
նաս կատարել ալիւս։

Ն Ա Խ Ա Ն Զ

«Սիրտ հանդարտ՝ կեանք մարմնոյ,
Իսկ նախանձ՝ ցեց ոսկերաց։»
(Առակ. ԺԴ. 30)

Այս ալ մահացու մեղքերու շարքին մէջ կը գտնուի։
Սա՛, ոչ միայն կը բզբտէ, կը քայքայէ մեր հոգին՝ մեր
ներքին ապրումները, եւ արգելք կ'ըլլայ անոնց բարձր
թռիչքին, հապա եւ, երբ, բոյն է դրեր այս հրէշը՝ նախան-
ձը, մէկու մը մէջ, եւ տիրող ու հրամայող նկարագիրն է
դարձեր անոր ուղղութեանը, ո՛հ, խեղճ տես անոր միտէ
եւ ոսկորներէ զօդուած ու կառուցուած շէնքին ալ, որուն
աւերումը կ'ըլլայ շուտ՝ արագ, եւ որուն վիշտակներուն
ներքեւ, աւա՛ղ, պիտի տեսնես շիջիլը՝ հոգւոյն բոցեղէն
հուրին։

Նախանձոտը. իր անձին թշնամին է. ուրիշի մը վնա-
սելու՝ դաւելու, մտածման պահուն իսկ, կը պարտասի,
կը գլտորի նա՝ ցեխէ ցեխ մխրճելով իր քայլերը։ Կէ՛ որ
ինքն իր մէջ, կը տառապի, կը չարչարուի եւ կը հիւժի, ու
կարծես մահապարտ մ'ըլլար եւ իր դիմացը ցցուած մա-
հացու գործիքը, կը հոսի իր ճակտէն քրտինքը՝ սեւ թոյ-
նը, նման արեան կայլակներու՝ իբր հետեւանք իր ներքին
զալարումներուն։ Մի՛ վախնար, ուրեմն, նախանձոտէն,
միայն զգուշացիր անոր հետ յարաբերութիւն ունենալէ,
նա չկրնար վշտանիլ, իր ներքին խռովքն ու ցասումն իսկ
բաւական է զգեսնելու զինքը։

Նախանձը գազան մ'է, պատրաստ է իսկոյն դուրս հանելու իր գլուխը, երբ տեսնէ մէկու մը վսեմ գործը, առաքինութիւնը, գովելի համբաւին հոգակումը, արի ու բարի նկարագրին ցոլացումը, եւ, անհատական թէ հասարակական կեանքի մէջ ընծայուած յարգն ու պատիւը: Այս բոլորը, այո՛, նախանձոտին հոգէ առ հրեշտակներն ու իր մարմնին դահիճներն են: Արդ, մ'երկնչի՛ր անոր ո՛չ զըլուխէն, ո՛չ ոտքէն. եղի՛ր հպարտ՝ քու առաքինութիւններուդ մէջ, մ'արհամբ'ր զինքը, այլ, աւելի արգահատի՛ր անոր ինկած կացութեան վրայ, եւ եթէ կը ներեն քու հոգեկան ուժերդ զգաստացնելու զինքը, փրկէ՛ զայն՝ իր բարոյական եւ ֆիզիքական մահուանէն, վասնզի նախանձը իբրեւ ցեց, համաձայն իմաստունին, մտած է անոր խորը ոսկորներուն՝ կրծելու եւ քայքայելու համար զայն: Եւ որչա՛փ դառն է այս վիճակը, քանի որ նախանձոտը, կը գալարուի առանց գալարողի, կը տանջուի առանց տանջողի, ինքն իր մէջ՝ ինքնիրեն:

Նախանձոտը, առհասարակ, օրըստօրէական իր ֆիզիքական հալ ու մաշումին մէջ, կը կորսնցնէ իր կորովը՝ քաջութիւնը, եւ իր՝ մեծանձն, մեծագործն ու բարեհամբաւը վարկաբեկելու, միջոցները կ'ըլլան չարախօսութիւնն ու զրպարտութիւնը:

Ընկերութեան մէջ, մարդկութեան օգտին կամ իր պատկանած հասարակութեան շահերուն անշահախնդրապէս ծառայող՝ նպաստող, ո՞ր անհատը՝ գաղափարական անձը, զերծ մնացած է նախանձոտին անջիղ, ապերասան եւ կնամարդի յարձակումներէն: Փոքրացնելու համար զայն իր մեծութենէն, անշքացնելու իր փառքէն, որուն արժանի է եղեր իր մեծագործութիւններով, նախանձոտը, պիտի գտնէ անպայման, առիթ մը՝ պատճառ մը, նուաստացնելու համար զայն, այլ կերպով, չի գտներ իր հանգիստը, կը չարչարուի միշտ, ինքն իր մէջ, խանգարե-

լով իր կեանքի ներդաշնակութիւնը, եթէ չի յաջողի այս կերպով. դիւրին է նախանձոտին համար, այս անգամ արսիալ մեկնաբանութիւն մը կուտայ անոր վսեմ մէկ գործին: Այսպէս չըրի՞ն նաեւ Մեծ գաղափարականին՝ Պաղեստինեան հողին վրայ. Անոր գերագոյն եւ աստուածային գործերուն դիւական զօրութիւն մը չի վերագրեցի՞ն:

Համեմատութիւնները պահելով, քսենք իր մանրանկարով, նոյն պարագան չի՞ ներկայանար անհատական կեանքի մէջ ալ: Մարդ-անհատը, նուիրուած լոկ իր անձին, ընտանիքին ու զաւակներուն բարեկեցութեանը, կ'աշխատի, կը տքնի, պատուաւոր միջոցներով երջանկացնելու իր տունը, ու իր զաւակները խնամելու, դաստիարակելու, ընկերութեան օգտակար տարրեր դարձնելու համար զանոնք, այս ուղղութեամբ՝ համեստ կերպով, ծառայելով նաեւ մարդկութեան, ահա, իր շուրջը ղեգերող նախանձոտ որդը կրծող անձեր, որ կը ջանան վրդովել անոր խաղաղ աշխատանքը, հանգիստ կեանքը, մտացածին լուրեր ողողելով անոր անմիջական շրջանակը. չեղա՞ւ, յայտնապէս կ'իջնեն հրապարակ եւ կը չարախօսեն՝ կը զրպարտեն:

Նախանձի նկարագիրը թշնամի է եւ ընկերութեան յառաջդիմութեան, քանի որ կան մաքուր, կարող եւ առաքինի անձնաւորութիւններ, որ կը տկարանան կարծես անոր դիմաց. եւ երբ թոյլ է իրենց հոգեկան կորովը, նախանձոտը ճնշած ու ընկճած է արդէն զանոնք: Այսպիսիներ, նախանձորդներու թշնամանքին ենթարկուելու հաւանական մտավախութեամբ, իրենք իրենց մէջ կը կծկուին, ուրիշ խօսքով, կը քաշուին իրենց պատեաններուն մէջ եւ կ'ապրեն ըստ ամենայնի ծածուկ կեանք մը. եւ հետեւաբար իրենց մտքի կարողութիւնները եւ հոգեկան շնորհները չեն յայտնաբերեր, չեն ցոլացներ՝ յօգուտ ընկերութեան: Ահա՛, նախանձոտին է՛ն մեծ աւերը:

Բարեբախտաբար մարդկային ընկերութեան մէջ կան մեծանձն, քաջակորով, կարող եւ անձնուրաց անհա-

տականութիւններ ալ, որ անվարան կ'ընթանան իրենց գծած շաւղէն եւ անյողդողդ կը կենան, կը մաքառին նախանձորդներու ստորնաքարը մեքենայութեանց դէմ՝ ոչ մէկ կերպով տկարանալով, երբ համոզուած են թէ՛ իրենց ըրածը կամ կատարելքը՝ նպաստ մ'է հանրութեան օգտին։ Վսեմ նկարագիրն էր այս հասարակական մեծ գործիչին, որ իր թշնամիներուն նախանձաբեկ փարիսեցիներու եւ դպիրներու, ո'չ փառաբանութեան երգէն՝ ով-սաննաներէն, եւ ո'չ ալ անոնց «ի խա'ջ Հան զդա» աղա-ղակներէն ազդուեցաւ՝ տկարացաւ։ Նա գծած էր իր փառքի ճաւառն։— ծառայել մարդկութեան։ Այս ըլլալով իր աստուածային նկարագիրը, իրեն համար համարժէք էին այլեւս իր նախանձորդներուն կէցցէներն ու անար-գանքները։ Այս նկարագրի լուսաւոր գիծէն ընթանալու ճիգ մը՝ իղծ մը սնուցած են անոնք, որ կը ծառայեն մարդ-կութեան։ Եւ թերեւս աշխարհի մարդիկ, այսպիսիներու անձնագոհութիւնը՝ մաքուր իտէալը, յիմարութիւն իսկ կոչեն, բայց ինչ որ ալ ըսեն, մարդկութիւնը իր յառաջ-դիմութիւնը կը պարտի այս «յիմար»ներուն։

Նախանձի նկարագիրը, ուրեմն, թէ ընկերութեան եւ թէ անոր, որ հիւրընկած է զայն իր մէջ, վնասաբեր է։ Առաջինը կը տուժէ՝ կորովամտութենէ զուրկ, բայց, զա-նազան կարողութիւններով օժտուած անձերու լծացեալ վիճակէն, իսկ երկրորդը կը դաւաճանէ նոյնիսկ իր անձին, չէ՞ որ համաձայն իմաստունին, խաղաղ սիրտը մարմնին կեանք կուտայ, իսկ ընդհակառակն նախանձ ոգին կ'ապա-կանէ եւ կ'անէացնէ զայն։ Այս երկու դէմքերէն զատ, մեր խնդրոյ նիւթ ըրած երրորդ անձը, որ գիտէ չի վարանիլ, անգոսնել, եւ առ ոչինչ գրել նախանձը, արժանի է հան-րութեան գնահատանքին եւ համակրանքին։ Սակայն այս նկարագրով զօրացած ու զարդարուած անձեր, հազուա-գիւտ ծնունդներն են մարդկութեան։ Երանի՛ եւ փառք անոնց։

Թ.ՈՎ.ՄԱ. Բ.Հ.Ն.Յ. ՇԻԿԱՀԵՐ

ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր նախահայրերը բարկութիւնը «Մահացու մեղքեր»ուն կարգը դառած են։ Ուրիշներ ալ՝ աւելի գիտական վեր-լուծումով մը՝ «կարճատեւ խեղդութիւն մը» նկատած են զայն։

Սակայն ցորչափ ո'չ ենթակային, եւ ո'չ ալ ուրիշնե-րուն համար չարիք մը չի հասցներ, բարկութիւնը բնա-կանոն վիճակ մըն է, որ նոյն իսկ օգտակար ալ է, կարելի է ըսել, վասն զի բարկութեան ծագումը պէտք է փնտռել ինքնապաշտպանութեան բնազդին մէջ՝ իր յարձակողական ձեւին տակ։

Արդարեւ, մարդը կամ կենդանին, եթէ իր ինքնա-պաշտպանութեանը համար զրկուած ըլլար ոեւէ վրէժխնդ-դրական բուռն յուզումէ, եւ հետեւաբար փոխադարձ օրի-նաւոր յարձակումի միջոցներէն, այն ատեն շատ խեղճ ու կրակ ձեւով մը միայն պաշտպանուած պիտի ըլլար բնու-թենէն։

Պէտք է խոստովանիլ սակայն որ բնականոն բարկու-թեան տեւողութիւնը շատ կարճատեւ է, եւ չկայ ոեւէ կիրք որ անոր չափ շուտով հիւանդագին բուռն բնոյթ մ'ստանայ։

Ուսումնասիրութեամբ հաստատուած է որ բարկու-թիւնը՝ որ ժամանակագրական կարգով վախճն վերջն է որ կ'արթննայ, ամենէն ուշը տասն ամսու փոքրիկին մէջ արդէն ինքզինքը ցոյց կուտայ, եւ տակաւ առ տակաւ զարգանալով՝ բուռն եւ տիրապետող կիրքի մը հանգամանքը կ'ստանայ չափահաս մարդոց մէջ, եւ ինչ որ ամենէն ա-

ւելի վտանգաւորն է, մարդկային միւս բոլոր կիրքերուն վրայ անխտիր կ'աւելնայ ան եւ իր կարգին նոր ամբոխումներ կը ներմուծէ՝ առանց ատոր ալ արդէն իսկ փոթորկայոյզ այդ բուռն վիճակներուն մէջ:

Եւ որովհետեւ մարդկային հոգին ամէն ատեն իր մէկ կամ միւս կիրքին ձեռքը, մերթ թափուէն եղանակաւ մը, մերթ բացայայտօրէն՝ խաղալիք է, — չէ՞ մի որ առանց կիրքի հոգին հպատակ չունեցող թագաւորի մը պիտի նմանէր ըստ Բասթալի, — ապա ուրեմն ալ շարունակ բարկանալու, շարունակ ինքզինքէն դուրս ելլելու, իր անասնական բուռն նկարագիրը մէջտեղ հանելու ենթակայ է ան:

Արդարեւ, մ'վ առիթը չէ ունեցած դիտելու բուռն կերպով բարկացած մէկը: Դէմքը կրակ կտրած: արիւնը գլուխը, վիզին երակները պայթելու աստիճան ուռած, կզակները պրկուած, ոտքերը գետինը զարնելու, բուռնցքը հանդիպած տեղը իջեցնելու պատրաստ, ծայր կերկերուն եւ խռպոտ, հեւասպառ եւ գրեթէ շնահեղձ, բերանը կղպուած, ակռաները կնրտուն, սիրտը բաբախուն, մարմինը դէպի յառաջ կբած դէմքով, ոտքով եւ ձեռքով յարծակելու դիրքին մէջ:

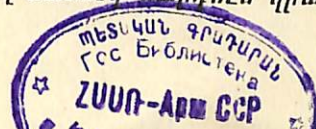
Ֆիզիքական այս ողբալի վիճակին վերածուած մարդը, կամ լաւ եւս կենդանին, հոգեկան ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէ արդեօք: Պարզապէս շարժման մէջ եղող խառնափնթոր քառս մը: Ինչպէս որ արտաքին ախտանշանները իր բուռն շարժումներուն ու դաժան արտայայտութեանց մէջ փոթորկայոյզ ամբոխումներ յառաջ կը բերեն, նոյնպէս ալ իր ներքին ախտանշանները անոր հոգեկան մարդադաշտը տակն ու վրայ կ'ընեն: Արդարեւ, արագահալած գաղափարներու մակընթացութեան մը, մշուշապատ եւ ալեկոծ մտածումներու անկանոն վազք մը, անկապակից ներքին խօսքերու եւ փայլակնացայտ խորհուրդներու քառս:

մը հիմնովին կը սարսեն ենթակային հոգեկան էութիւնը եւ բրտօրէն կը խռովեն զայն:

Այս մշուշապատ բաւղին մէջ սակայն իմացական տարր մը կայ որ կը թուի թէ կը տիրապետէ միւսնեւրուն վրայ: Արդարեւ, ամէն բարկացողի մէջ եթէ կայ միակ պայծառ կէտ մը, այն ալ իր խօսքը քալեցնելու, ինչպէս կ'ըսուի ռամկօրէն, այսինքն իր սեւեռուն մտադրութիւնը իրականացնելու համար իր տիրապետող բուռն փափաքներուն ամէն գինով գոհացում տալու, իր վրէժը լուծելու, մէկ խօսքով իր անյողողող, կամքին վճռական յաղթանակը ապահովելու հանդերձ իրենց ինքնին է որ շատ անգամներ ալ նախանձի, յիսի եւ անհոգեմէն ձեւերուն տակ ի յայտ կուգայ: Երկու տրամագծապէս հակոտնեայ ոյժեր դէմ դիմաց են այս երեւոյթին մէջ, մին՝ մարդուն յարծակողական բուռն բնազդը, միւսը՝ անոր անանձնական գերանհատական բանականութիւնը, որ յարծակելու բիրտ ձգտումը կը կասեցնէ, մին՝ մարդուն մէջ թագնուած անասունն է, միւսը՝ բուռն մարդը, ինչ որ կայ իր մէջ բարձր եւ վսեմ. մին՝ Չարը, միւսը՝ Բարին, մին՝ Ահրիմանը, միւսը՝ Որմիզդը, մին՝ հրեշայինը, միւսը՝ աստուածայինը:

Գերին ըլլալ առաջինին, անգոսնել երկրորդը, կը նշանակէ դադրիլ բառին իմաստովը մարդ ըլլալէ, այսինքն մահացու մեղքերու մէջ մխրճուիլ մեր եկեղեցական հայրերուն ասութիւնը գործած ըլլալու համար: Ահա թէ ինչո՞ւ համար ըսուած է «Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ հաւաքարեցաւ անասնոց անբանից եւ նմանեցաւ նոցա»:

Կրօնքին եւ դաստիարակութեան անկ է ազատել մարդը իր մէջը թագնուած այդ վայրագ անասունին հիւրաններէն եւ հսկել մանուկ մարդուն վրայ շատ կանու-

խէն, որպէսզի իր յոռի բնազդները չխեղդեն անոր մէջի բնածին նախաստրամադրութիւնները: Անոնց գործն է ընել ամէն ինչ՝ որպէսզի մանուկ մարդը մեծնայ բարոյական կատարեալ առողջութեամբ մը: Դաստիարակին պարտականութիւնն է խնայել միշտ տղայոց անկումի պատենհութիւնները, արթնցնել անոնց մէջ ո՛րքան շուտ որ կարելի է բանականութեան հզօր ծայնն ու պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը, որպէսզի պատրաստուին անոնք ըլլալու «շրջախորհրդէր», հզօր եւ ինքնիշխան կարենալ անսալու համար անարգել իրենց բանականութեան հզօր ծայնին, կարենալ յաղթահարելու համար վերջապէս ամէն տեսակ ծանր փորձութեանց:

Ա. ՄԵՍԵՐՈՊԵԱՆ

ԾՈՒԼՈՒԹԻՒՆ

Ծուլութիւնը՝ մօլութիւն մ'է, որ եօթը մահացու մեղքերէն մին ըլլալով՝ իրաւամբ կոչուած է՝ մայր առեւնայն չարեաց եւ մոլորեանց: Ծոյլ մարդը երբեք չյարգուիր եւ չսիրուիր՝ ոչ մէկ դասակարգէ. ծոյլ մարդէն ամէն ոք կը խորշի, երես կը դարձնէ, նոյն իսկ իր կինը, զաւակները: Անոնք իսկ՝ հակառակ իրենց ամուսինը եւ հայրը ըլլալուն չեն ուզեր տալ անոր՝ հարկ եղած յարգն ու պատիւը:

Ծոյլ մարդը ո՛չ միայն ընդհանուրէն եւ նոյնիսկ իրեններէն չյարգուիր եւ չսիրուիր, այլ մանաւանդ Հօր Աստուծոյ՝ մարդոց շնորհած բարիքներէն եւ ողորմութենէն ալ զրկուած կը մնայ, քանի որ նոյնինքն Աստուած հրամայեց նախամարդուն՝ Ադամայ, թէ՛ «Երեսիդ քրտինքովը ուտես քու հացդ» Գիրք Ծննդոց ԳԼ. Գ. հմբ. 19:

Տէրունական այս պատուերէն յայտնի կ'ըլլայ թէ՛ ծուլութիւնը՝ դատաւարտելի մօլութիւն մ'է եւ հակառակ է Աստուծոյ կամաց, եւ թէ մարդս, աշխատելով միայն պիտի կարենայ ապրիլ եւ ապրեցնել՝ ծնողքը, ընտանիքը եւ զաւակները. հակառակ պարագային՝ արգահատելի եւ եղկելի արարած մը կ'ըլլայ՝ անհնազազանդ գտնուելով նոյնիսկ Աստուծոյ պատուիրանին. պէտք է գիտնալ նաեւ թէ շատ չարիքներ յառաջ կուգան անհնազանդութենէ եւ թէ Աստուած չսիրեր եւ չկամիր որ մարդիկ ծուլութեան սոսկալի հիւրաններուն մէջ տուայտին մնան: Ծուլութեան երեսէն թշուառացած մարդիկ՝ պէտք է գիտնան որ իրենց այդ վիճակին միակ պատճառը ուղղակի իրենք են: Բարոյա-

խօսներ ընկերաբաններ, պերճախօս քարոզիչներ, շատ բաներ խօսած, քարոզած ու գրած են՝ մարդկութիւնը, ծուլութեան յառաջ բերած պէս պէս չարիքներէն ու անոր սոսկալի ճիրաններէն ազատելու համար, սակայն դժբախտաբար բոլոր այս խօսուածներն ու գրուածները մասամբ իւրիք կրցած են յառաջ բերել իրենց փրկարար ազդեցութիւնը, քանի որ մարդիկ տակաւին լաւ հասկացուած մաքուր քարոյականի փափաքուած բարձրութեան աստիճանին չեն կրցած հասնիլ, որով միշտ կը գտնուին ծոյլեր, որոնք իրենց անձին եւ իրենց ընտանեաց ու զաւակաց կործանման եւ փնացման միակ պատճառը եղած, եւ այս կերպով թշուառութիւն յառաջ բերած են:

Ինչպէս ըսինք, ծուլութիւնը մայրն էամենայն չարեաց եւ մոլորեանց, վա՛յ այն մարդուն որ ծուլութեան տիրմին մէջ թաթալուն, ինքզինքը չկրնար ամբողջել, իր գիտակցութեան զգացումին կոչում չկրնար ընել, եւ այս կերպով միշտ տառապագին վիճակ մը կ'ունենայ:

Որչա՞փ ընտանիքներ, հայրենի տուններ, մարած ու կործանած են ծուլութեան երեսէն. կիներ, զաւակներ, մայրեր ու հայրեր դժբախտ եղած են:

Այդպիսիներու տունները մէյմէկ դժոխքներ են. Վա՛յ այն ընտանիքին որուն պետք ծոյլ մ'է, ծոյլ մը, որ գուրկէ ազնիւ եւ գութգութոտ զգացումներէ, հոգածու խնամածութենէ՝ հանդէպ իր ընտանիքին, զաւակաց, ծնողաց եւ պարագայից, որոնց ապրուստն ալ իրենց այդ ծոյլ ընտանիքին պետէն կախեալ է դժբախտաբար, ծոյլեր ալ կան որոնք ինքզինքնին միեւնոյն ատեն գինեմոլութեան եւ խաղամոլութեան տուած են ռեւէ կերպով իրենց ձեռք անցուցած դրամով: Այդպիսիները՝ թշուառութեան ճիրաններէն ուժգին կերպով բռնուած խիստ եղկելի արարածներ են: Ծուլութեան անմիջական կերպով յաջորդող աղէտներն են՝ անգործութիւն, գինեմոլութիւն խաղամոլութիւն, գողութիւն:

Իւն, նոյն իսկ մարդասպանութիւն որոնք մարդս բառին բովանդակ նշանակութեամբ ծայր աստիճան թշուառութեան կը մատնեն, կ'անպատուեն ու նոյնիսկ քանձ եւ կախաղանի կ'առաջնորդեն: Ահա այս սոսկալի, եւ մարդկութիւնը քարոյապէս եւ ֆիզիքապէս կործանող մոլութիւնն է որ ծնունդ կուտայ սոյն վերոյիշեալ մոլութիւններուն: Ուրեմն մարդկութիւնը սոսկմամբ եւ երկիւղիւ իսպառ հեռանալու է սոյն մոլութենէն, որ ինչպէս ըսինք միեւնոյն ատեն եօթը մահացու մեղքերէն մին է: Ծոյլը՝ ատելի էակ մ'է եւ բնաւ չսիրուիր. ա՛յն որ աշխատութենէ կը խորշի, խոյս կուտայ, ծոյլ եւ արհամարհելի է մարդկային ընկերութեան մէջ: Մարդիկ, երբ մանաւանդ տնտեսական տագնապալի շրջաններու մէջ դժուարութիւն կ'ըզգան իրենց ընտանիքին ապրուստը հոգալու՝ սաստիկ տքնելով հանդերձ, ո՞ր կը մնայ իրենց վիճակը, երբ ծոյլ նստին եւ կամ թոյլ աշխատին:

Ինչպէս որ՝ կիներ, մայրեր եւ զաւակներ կը տառապին իրենց ծոյլ ամուսինէն, չափահաս զաւակէն ու հայրէն՝ ըսինք նաեւ որ կա՛ն այրեր ալ որոնք կը տառապին իրենց ծոյլ կիներուն անհոգութենէն՝ անտարբերութենէն, այս պատճառաւ անոնց առտնին աշխատութեանց եւ կարգադրութեան մէջ ունեցած թերացումէն. եւ երբ այսպիսիներ ռեւէ կերպով ամուսնանալու ալ վիճակին մէջ կը գտնուին, ահա այն ատեն դժբախտութիւնը կատարեալ կ'ըլլայ, եւ վա՛յ այնպիսիներէ յառաջ եկած սերունդին:

Տէրը հեռի պահէ ամէնքս ալ ծուլութենէ եւ յարակից մոլութիւններէն, պարգեւելով մեզի ոգի գիտակցութեան եւ աշխատասիրութեան:

Աստուած հրամայած է նաեւ շաբթուան վեց օրը աշխատիլ եւ մէկ օրը (կիր.) հանգիստ ընել. Ելից Գլ. Ի.

հմբ. Գ. Ինչպէս որ կիր. օրերը շահու համար աշխատողները կը մեղանչեն, նոյնպէս եւ կը մեղանչեն անոնք՝ որոնք շաբթուան վեց օրը չեն աշխատիր ծուլութեամբ։ Առաքեալն ալ այս մասին կըսէ ո՛ր որ չուզիր աշխատիլ, նա՛ արժանի չէ՛ հաց ուտելու»
Բ. ԹԵՍ. ԳԼ. Գ. հմբ. 10.—

* *

Ստորեւ ի մէջ կը բերենք նաեւ հետեւեալ գեղեցիկ խօսքերը, որոնք ըսուած են նշանաւոր անձերու կողմէ՝ մեր սոյն նիւթին շուրջ։

«Աշխատութեան պտուղը, վայելքներու քաղցրագոյնն է»։

Վովնարկ

«Ձանձրութեան տեղը՝ աշխատութիւնն է եւ ոչ թէ հանոյքը»։

Թոխպրէ

«Ճշմարիտ փառքը եւ ազնուականութիւնը ա՛յն է որ մարդ կ'ստանայ իր աշխատութեամբ եւ արժանեօք»։

Պուաս

«Ճշմարիտ ազնուականներն՝ աշխատողներն են»։

Նոյն

«Ձուարճութիւնը կը տաղտկացնէ, հանգիստը կը ձանձրացնէ, տշխատութիւնը կ'զբաղեցնէ»։

Նոյն

«Անգործ կեանք մը, ժամանակէն առաջ մահ մ'է»։

Կեօրէ

«Ձանձրոյթը՝ աշխարհի մէջ մուտ գտած է ծուլութեան ձեռքով»։

Լա Պոլյէռ

«Ծուլութիւնը որ հոգւոյ թուլութիւն մ'է, անսպառ աղբիւր է ձանձրութեանց»։

Ֆեռնէրն

«Ձանձրոյթը որ կը մաշեցնէ՝ անձանօթ է անոնց, որոնք զիտեն զբաղիլ»։

Նոյն

«Ծուլութիւնը անզգալապէս կ'սպառէ ամէն առաքիւնութիւն»։

Լասօշֆուրոյ

«Առանց բան մը բնելու ապրող մարդուն ձեռուրները խաբեբայի մը ձեռուրներն են»։

Փոլիկիդէս

«Ժամանակ մի՛ կորսնցնէք, միշտ օգտակար բանով մը պարապեցէք, հրաժարեցէք ամէն գործէ, որ կարեւոր չէ»։

Ֆուսֆիլե

* *

Օ՛ն ուրեմն ո՛վ ժողովուրդ, լծուինք դէպի գործ եւ դէպի աշխատութիւն վանելով մոլութիւնը եւ այս կերպով ցոյց տանք որ մենք մարդիկս՝ սահմանուած ենք Աստուծոյ հրամանին համաձայն աշխատելու, եւ այսու իրեն կամքին համաձայն վարուելով՝ իբրեւ բարի քրիստոնեաներ՝ արժանանալու իր փառաց եւ ողորմութեանցը, որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

ԱՐԲԱՍՄԱ. ԲՆԵ. ԼՊԵՍՆ

Ա Գ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

«Զգոյշ լերուք յամենայն ազահութենէ»

Ղուկ. ԺԲ. 15

Արհամարհելի չէ թիւը այն քրիստոնեաներուն՝ որոնք թիւը համոզում մը գոյացուցած, եւ սխալ ըմբռնում մը իւրացուցած են քրիստոնէական վարդապետութեան այն կէտին շուրջ թէ՛ քրիստոնէութիւնը կ'արհամարհէ ոսկին եւ հարստութիւնը, կը քարոզէ չքաւոր կեանք, կը քարոզէ ապրիլ կամաւոր աղքատ, կը քարոզէ վարել կեանք մը ճգնաւորի, այսպէս հաւատալ եւ համոզուիլ կը նշանակէ թէ՛ այսպիսիներ Ս. Աւետարանի հոյակապ սկզբունքները առանց բուն իրենց իմաստով հասկնալու, միայն տառական ընթերցումով մը բաւականացած են, կը նշանակէ թէ՛ Ս. Աւետարանի ոգիին թափանծելու համար չեն մտած անոր շինիչ՝ ոգեւորիչ, կենսատու սկզբունքներուն խորերը, եւ կամ կամովին չեն ուզած մտնել անոր թանկագին իմաստը ուսումնասիրելու սահմանէն ներս:

Կրօնական, բարոյական, հոգեկան, ընտանեկան, եւ ընկերային բոլոր խնդիրները լրջօրէն շօշափող եւ պատգամներ արծակող փրկիչը՝ չէր կրնար բոլորովին անտեսել դրամին կարեւորութիւնը, որ ի սկզբանէ անտի կարեւոր դեր մ'ունի մարդուս կեանքի ընթացքին, հակառակը պընդել ճշմարտութիւնը ուրանալ պիտի նշանակէր. նոյն իսկ Ս. Աւետարանի մէջ գործնականապէս շեշտուած է դրամի

պէտքը, քանի որ Յիսուսի աշակերտները ունէին զանձանակ՝ ուր դրամ կը պահէին իրենց պէտքերը հոգալու համար: Ուրեմն մատը բուն վէրքին վրայ դնելով պարզապէս քսենք թէ՛ մեր փրկիչը Յիսուս, կ'ատէր ազահութիւնը, եւ ոչ թէ՛ դրամը եւ հարստութիւնը, կ'անարգէր ազահութիւնը եւ ոչ թէ՛ դրամի օրինաւոր խնայողութիւնը, կը յանդիմանէր այն հարուստները միայն՝ որոնք դրամին գերի եղած ամէն միջոց ներելի կը գտնեն դրամ մ'աւելի ձեռք բերելու համար:

Յիսուս անվեհեր եւ անվարան ճակտին կը զարնէր ազահութիւնը անոնց, որոնց մօտ հաւատքի, յուսոյ, եւ սիրոյ կեանք չ'կար. արդէն ուր որ ոսկին եւ արծաթը կ'իջնան, հոն հոգւոյն մէջ հաւատքի աղբիւրը կը ցամքի, մտքին մէջ յուսոյ հուրը կը մարի, սրտին մէջ սիրոյ բոցը կը շիջանի, ազահը այլեւս ազատ չէ, գերի է ոսկիին, իր կամքին տէրը չէ, կոյր հպատակն է արծաթին, իր ունեցած հարստութեան ագնիւ եւ հաւատարիմ տնտեսը չէ, այլ պահապանը. ազահ մարդը չ'գիտեր, եւ չ'ուզեր գիտնալ այս ճշմարտութիւնը. այն կը սիրէ դրամը, կը դիզէ ոսկին անոր փայլէն արբշիւ, իր անծէն աւելի կը սիրէ դրամը. ազահին համար աշխարհի դրամով միայն գոյութիւն ունի, շատ բնական է որ ազահութեան թունաւոր բաժակը խմող մէկը իսպառ գուրկ պիտի ըլլայ ագնիւ զգացումներէ. Արարչին՝ անծին, ընտանիքին, զաւակաց, եւ հանրութեան հանդէպ ունեցած պարտականութեանց գիտակցութենէ, ի՞նչ կ'ըսեմ, ազահը քրքջալիւր չ'պիտի խնդայ արդեօք այս բառերուն վրայ. անուանելով զանոնք վերացական գաղափարներ, եւ ցնորական տեսութիւններ:

Անշուշտ բացարձակ անիրաւութիւն, եւ միակողմանի դատաստան եղած պիտի ըլլար վճիռ արծակել առանց ազահներուն չքմեղանքը եւ պաշտպանողական լսելու:

Ազահները երկու խումբի կարելի է բաժնել. —

Ա. — Անոնք, որ առանց ուրիշի մը իրաւունքը կորզելու, առանց ուրիշին վնաս պատճառելու, լոկ իրենց ճակտին քրտինքով՝ ճարպիկութեամբ, եւ իրենց ունեցած ունէ մէկ ընդունակութեամբ կը մթերեն հարստութիւն, բայց չեն ծախսեր, նոյնիսկ իրենց անձը կը զրկեն, եւ խնայասէրի առաքինութեամբ օժտուած կը կարծեն ինքզինքնին:

Բ. — Անոնք, որ ուրիշը կը զրկեն, տկարը կը շահագործեն, որքին իրաւունքը կը խորեն, այրին իրաւունքը կը կողոպտեն, եւ իրենց ազահութեան գոհացում տալու համար, միշտ իրենց շահը ուրիշին վնասին մէջ կը փընտռեն, ամէնէն անարգ, գծուծ, ստորին, եւ անմարդավայել միջոցներու կը դիմեն:

Առաջին դասակարգի պատկանողներ կ'ըսեն. «ինչ զարմանալի մտայնութիւն, երբ ես վաստակս շուայութեամբ չեմ ծախսեր, խնայողութեան օրէնքները կը յարգեմ, ունէ մէկուն իրաւունքը չեմ կապտեր, ո՛չ ուրիշին կուտեմ եւ ոչ ալ ուրիշին կը կերցնեմ. խնդրեմ, ըսէ՛ք, ինչով յանցաւոր եմ ես, յանիրաւի կը բամբասեն զիս, պարզապէս նախանձի արդիւնք է դա:»

Երկրորդ դասակարգի պատկանողներ կ'առարկեն, «ինչ ցաւազար մտայնութիւն, երբ ես իմ ճարպիկութեամբս կը յաջողիմ սա ու նա համոզել երկուքին տեղ մէկ վճարելով. ծերութեանս միջոցին ուրիշին կարօտ չմնալու համար ապագաս կ'ապահովեմ, եւ ահա առայդ զիս կը բամբասեն, խնդրեմ. գտէք ունէ մէկը որ բամբասուած չ'ըլլայ. անշուշտ անճաշակներ եւ շուայներ ալ իմ խնայասիրութիւնս բամբասանքի առարկայ պիտի ընեն:»

Ո՛չ, եղբարք հաւատացեալք ո՛չ, մարդուս կեանքը կախուած չ'է իր ստացուածքէն, մեր Փրկիչը Յիսուս, ինչ հիանալի կերպով կը պատկերացնէ եւ կը վերլուծէ այս հարցը հետեւեալ առակով. —

«Հարուստ մարդու մը արտերը առատ բերքեր տուին, հարուստը ինքնիրեն մտածեց ու ըսաւ. ի՞նչ ընեմ վասնզի տեղ չունիմ որ բերքերն հոն ժողվեմ, եւ ըսաւ, իմ ամբարներս քակեմ, եւ աւելի մեծերը շինեմ, եւ հոն ժողվեմ իմ բոլոր բերքերս եւ իմ անձիս ըսեմ. ով անձս, շատ բերքեր եւ հարստութիւն ունիս, երկար տարիներուն կը բաւէ, ալ հոգ մի՛ ընեք, կե՛ր, խմէ՛, ուրախ եղիք, բայց Աստուած ըսաւ անոր, անմիտ, այս գիշեր հոգիդ քեզմէ պիտի պահանջուի, այդ քու ամբարած հարստութիւնդ որո՞ւս պիտի մնայ». ասկից աւելի փառաւոր, աւելի փաստացի եւ համոզիչ վերլուծում մը չէ կարելի ընել մարդոց կեանքին մասին՝ ազահներու գոյացուցած համոզումին դէմ:

Ահա, մեր երկրաւոր կեանքն անգամ կախուած չէ մեր ստացուածոց շատութենէն, ինչպէ՞ս կը տեսնուի առակին մէջ, որ մարդուն հարստութիւնը կարող չեղաւ անոր կեանքը օր մը նոյն իսկ երկարելու, որչա՞փ եւս առաւել մեր յաւիտենական կեանքը կախուած չէ այս հակամարդկային եւ հակաքրիստոնէական ընթացքէն:

Ո՛վ հաւատացեալ, միտ դի՛ր, լարուած ուշադրութեամբ միտ դի՛ր, բռնած չէ թէ՛ հարուստը անիրաւ էր. ասոր անոր իրաւունքը կը խորէր, անիրաւ հնարքներով հարստութիւն դիզած էր, ո՛չ, մեծ յաջողութիւն միայն գտած էր, արտերը առատ բերք տուած էին, աւելի քան որչափ ինք կը յուսար. Աստուծոյ օրհնութեամբն էր որ հարուստ եղած էր, եւ հարստութիւնը կրնար անոր ճշմարիտ օրհնութիւն ըլլալ, եթէ գիտնար զայն վարել օգտակարապէս, բայց ազահ մարդոց հարստութիւնը որչափ աւելնայ, նոյն համեմատութեամբ կ'աւելնայ նաեւ ազահութիւնը. առակին հարուստը եթէ միայն իր անձին համար չի մթերէր, բնաւ պէտք չպիտի ունենար նոր ամբարներու, աջ ու ծախ ձգուած պարզ ակնարկ մը պիտի բաւէր տեսնելու համար թէ՛ կային պատրաստ ամբարներ:

կարօտելոց գոգը, այրիններուն տունները, որբերուն բերանները եւ հիւանդանոցներուն մառանները:

Ահա ասոնք են ամբարանոցներ, որոնք կը մնան յաւիտեան. անմիտ եւ թշուառական հարուստը ցոյց տուած էր իր անծնասիրութիւնը եւ ազահութիւնը, խորհելով եւ դիզելով միայն իրեն համար, մոռնալով մահը, եւ հաշուելով թէ՛ շատ տարիներ ունի ապրելիք:

Օ՛ն, եղբարք հաւատացեալք, ինքնամփոփուինք ապաշխարութեան սա օրերուն, սուտ խնայասիրութեան դիմակին տակ զգուշանանք ազահութենէ, ինչպէս շոայլութիւնը, նոյնպէս ազահութիւնը երկու ծայրագոյն եզրեր են, որոնք մարդս դէպի խորխորատ կ'առաջնորդեն, դէպի բարոյական անկում կը տանին. ունենանք հարստութիւն. ոսկի, արծաթ, կալուած, ոչ թէ ունեցած ըլլալուն համար, այլ գործածելու համար իբրեւ ապահով միջոց մը բարձր նպատակներու համար: Ահա այն ատեն իրաւունք կ'ունենանք լսելու փրկչական երանաւէտ ծայնը որ պիտի ըսէ. հաւատարիմ եւ բարի՝ ծառայ, քեզ յանձնած քանքարը լաւ տնտեսեցիր, մտի՛ր ուրախութեան պարտէզը, եւ վայելէ անոր երջանկութիւնը, որ քեզի եւ բոլ նմաններուդ համար պատրաստած է. եւ հոն փառաբանէ զամենասուրբ զերրորդութիւնն զՀայր եւ զորդի զՍուրբ հոգին միշտ եւ յաւիտեան:

ԵՐԵՄԻԱ. ԳՀՆԵ. ՄԵՐՃԱՆՆԵԱՆ

ՈՐԿՐԱՄՈՒԹԻՒՆ

«Այլ եւ մեղայ որկրամոլութեամբ
եւ մասամբ նորին»

Ահա բառ մը որ թերեւս շատերու ականջին խորթ հնչէ եւ անծանօթ բառ մը ըլլալ թուի, եւ սակայն Քրիստոնէական կեանքի մարզին մէջ պարտաւորութիւններէն մին եղած է, եւ նոյն իսկ եկեղեցին եօթը մահացու մեղքերու շարքին մէջ անցուցած է, անշուշտ ամէն հաւատացեալ պիտի յիշէ զղջումի համար մեր նախնիքներէն պատրաստուած «Մեղայ Ամենասուրբ Երրորդութեան» բանաձեւը՝ ինը տուններէ բաղկացեալ, որուն ութերորդ տունը կը խօսի եօթը մահացու մեղքերու վրայ. «այլ եւ մեղայ եօթնիցս յանցանօք մահացու մեղօք, հպարտութեամբ, նախանձու, բարկութեամբ, ծուլութեամբ, ազահութեամբ, որկրամոլութեամբ, բղջախոհութեամբ եւ մասամբ նոցին»:

Բարեբաղդաբար պէտք է ըսել թէ՛ բաղդատմամբ միւս վեց մահացու մեղքերուն, շատ քիչ տարածուած մոլութիւն մըն է որկրամոլութիւնը, եւ սակայն հոս հարց մը կը ծագի ինքնին թէ՛ շատ ուտելը ի՞նչ կապ ունի մեղքին հետ, ի՞նչ աղերս ունի հոգեկանի եւ բարոյականի հետ:

Որպէսզի կարելի ըլլայ պատասխանել այս հարցումին՝ նախ պէտք է հարցնենք թէ՛ ի՞նչ են մեր հոգիին հեռապատկերները, ըզձանքը, նոյն իսկ կոշումը մեր կեանքի գործունէութեան մէջ, մինչեւ անգամ մեր բարեսիրական գոր-

ծոց մէջ ի՞նչ են մեր մտքին յղացումները, ո՞րչափ ընտանեցած ենք ամենաբարձր խորհուրդներու եւ գաղափարներու հետ, մեր ձգտումները որքան կը բարձրանան վերերը, գեղեցի՞կ է, վսե՞մ է, Աստուածայի՞ն է իրօք ան՝ որ մեր առջեւ կը փողփողի եւ կը փայլի:

Երեւակայեցէք մէկը որ ունեւոր է եւ ոչ մէկուն կարօտ եւ սակայն որկրամու է, շատակեր է, այդ անհատին քով ամէն ինչ երկրորդական կը մնայ, ան կը մտածէ միշտ իր որկորը, իր ստամոքսը, ան որչափ ալ բարի մէկը եղած ըլլայ, վսեմէն՝ ազնիւէն՝ Աստուածայինէն միշտ բան մը պիտի տուժէ ի նպաստ իր որկորին եւ ստամոքսին, ընտանեկան ընկերային եւ ուրիշ մարդերու մէջ շատ մը կէտեր անտես ընելէ, զոր իր անձին իր առողջութեան թըշնամին է:

«Առողջ միտք յառողջ մարմնի» ըսուած է. միտքը իբր կեդրոն մտածումներու, յղացումներու, խորհուրդներու, համոզումներու, եւ սկզբունքներու, իր առողջութիւնը մարմնոյն կը պարտի. չափաւորութիւնը միակ եւ բացարձակ պայմանն է առողջութեան, հագիստ կեանքն ալ առողջ մտքի մէջ կրնայ զարգանալ. բացարձակ սխալ է որկրամոլներու այն համոզումը թէ՝ աւելի ուտելով աւելի սնունդով շուայտիլ ապրելու պայմաններէն մին է. մարդիկ իրենց կեանքին ներդաշնակութիւնը պահելու, իրենց առողջութեան նժարը հաւասարակշռութեան մէջ բռնելու համար միայն ուտելու եւ խմելու են, ոչ թէ ուտելու եւ խմելու համար ապրելու են, որովհետեւ պէտքէն աւելի ուտելը կը վնասէ առողջութեան, եթէ երիտասարդ տարիքի մէջ չզգացուի այդ վնասը, բայց վաղը՝ եթէ վաղը չէ միւս օր, վերջապէս երեւան կուգայ շատակերութեան արդիւնքը, գերեզմանին ճամբան կարճեցնելու համար. թերեւս այնքան անուշ կեանքը ցաւելով, հեծեծանքով, ըստամոքսի խիթերով, անտանելի գալարումներով կեանքը

առաւապանք մը ընելը, իր շուրջինները՝ ընտանեկան պարագաներն ալ իրեն հետ տանջելէ վերջ:

Եղբա՛րք հաւատացեալք, խնդրեմ ըսէք ի՞նչ կարելի սպասել այնպիսի որկրամու. շուայտ, ախտակեր անհատներէ ընկերութեան մէջ, այնպիսի Քրիստոնեաներէ եկեղեցւոյ մէջ, այնպիսի ծնողներէ ընտանեկան յարկին մէջ, երբ նոյն իսկ իրենց առողջութեան դէմ կը դաւեն, իրենց անձը կ'սպաննեն, Աստուածային հրաշալի շինուածքին հիմերը կը փորեն, եւ զմայլելի կառուցուածքին պատերը կը քանդեն:

Իւրաքանչիւր անհատի ձեռքն է ապրել ամենամեծ գաղափարականով, ամէնէն ազնիւ յղացումով, եւ ամէնէն ներշնչող գործերով. ամէն մարդ ազատ է եւ կարող, տըգեղէն դէպի գեղեցիկը, խաւարէն դէպի լոյսը, մոլութենէ դէպի առաքինութիւն բարձրանալ, ինչպէս նաեւ ամէն մարդ ազատ եւ կարող է, իր էութեան մէջ, իր հոգւոյն խորքին մէջ գոյութիւն ունեցող գեղեցիկ սաղմը խնդդել եւ տգեղը սնուցանելու, լուսոյ կանթիղը մարելով խաւարին մէջ առ խարխափ երթալու, առաքինութեան սերմերը փճացնելու մոլութիւն սերմանելու, կասեցնելով հոգւոյն թռիչքը, վար իջեցնելով հոգւոյն բարձր մակարդակը՝ միջակութեան տափակութեան եւ մինչեւ անգամ ստորնութեան:

Ահա եղբա՛րք հաւատացեալք, տեսաք թէ Քրիստոսի Եկեղեցին որչափ հեռատեսութեամբ, եւ իրաւամբ, որկրամոլութիւնը եօթը մահացու մեղքերու շարքին դասած է:

Սրբազան Առաքեալը կ'ըսէ. «Դուք տաճար Աստուծոյ կենդանւոյ էք», գիտնանք իր մարմնեղէն տաճարին նուիրականութիւնը, զգուշանանք զայն ապականելէ. աստուածային օթեւանը՝ մոլութեանց՝ որկրամոլութեան, շուայտութեան եւ շուայութեան օթեւան չ'շինենք. չ'պղծենք չ'ապականենք վեր հոգւոյն սրբութիւնը՝ որկրամոլութեան,

ցանկութեան, շատակերութեան թոյներով: Աստուծոյ արդարութիւնը մեր օրէնքը համարենք. տալաւորինք Աստուծոյ սրբութիւնը մեր սրտերու ամենախորին ծալքերուն մէջ, որպէսզի Անոր շնորհաց հովանին միշտ մեր վրայ աւարածուն մնայ, որուն միջոցաւ միայն կարելի է վայելել հանդերձեալին երանաւէտ կեանքը:

ԵՐԵՄԻԱ. ԲՀՆՅ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ.

ԲՂՋԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եօթը մահացու մեղքերուն վերջինը, որ կրնար առանց անպատեհութեան առաջին գծին վրայ դրուիլ:

Արդարեւ այդ մեղքը, (Լատ. Luxuria, անկեալ գրայասեօ կեանք), որ սովորական աշխարհաբարով պիտի կրնար թարգմանուիլ ցանկաւորութիւն, ցոխութիւն, տիրապետող հանգամանք մը ունի մասնաւորապէս երիտասարդութեան մէջ, որ կեանքի ամէնէն անփորձ շրջանին, դժբախտաբար անձնատուր իր զգայարանքներուն, հեշտութեանց մէջ կը գահավիժի, եւ ականջ չկախելով փորձառութեան, ողջմտութեան ծայնին, կը կրէ իր սխալանքին ահաւոր հետեւանքները, ամբողջ իր գոյութեան շրջանին տխեղձ, ախտաւոր կեանք մը քաշըշելով, եթէ երբէք մահուան սուր մահազդը չգայ վաղաժամ հնձել այդ ծաղիկ կեանքը:

Բղջախոհութեան վրայ խօսելու առթիւ, անկարելի կ'ըլլայ աչքի առջեւ չբերել մայրաքաղաքի եւ մեծ քաղաքներու հազարումէկ զբօսավայրերը, կապելաները, ճանախիկները, պարահանդէսները, որոնք բարոյական, պարկեշտ եւ... առողջ կեանքի գերեզմաններ են, որոնց մէջ վայրկենական, վաղանցիկ հաճոյքներու փոխարէն, տեւական, խորունկ, ամօթալի ախտերու մանրէներ իրենց վարակումի բոյնը կը դնեն երիտասարդ կուրծքերու տակ եւ մարմիններու մէջ, եւ ուր սէրը՝ այդ երկնային, վսեմ, իտէալ զգացումը՝ կը լըրճուի գոեհիկ, հեշտախտաւոր վայելքներու մէջ:

Աւելորդ է իրապաշտ գոյներով նկարագրել մոլութեանց այդ որչերուն ամբողջ գոեհկութիւնն եւ գարշանքը: Աւա՛ղ, պէտք չկայ ընելու այդ նկարագրութիւնը, քանի որ ծանօթ է արդէն շատերու, եւ մանաւանդ ծանօթ է ամէնուն՝ իր տխուր հետեւանքներով:

Մահացու մեղքերէն եօթներորդին զոհերը բազմաթիւ են՝ կարծուածէն աւելի. հանրային առողջութեան խանգարումը, կեանքի տեւողութեան կարճնալը, ծնունդներու աստիճանական նուազումը, ընտանեկան խաղաղութեան եւ... երջանկութեան վրդովումն ու չքացումը, այդ բոլորը հետեւանքն են բղջախոհութեան, այսինքն անհաշիւ, անսանձ վայելքի հակամիտութեան, որ տիրապետող վիճակ մը ունի մանաւանդ յետպատերազմեան այս շրջանին:

* *

Ինչպէս ուրիշ կարգ մը մեղքեր, բղջախոհութիւնն ալ չափազանցութիւնը, զեղծումն է շատ բնական զգացումի մը:

Ազահութիւնը կրնանք չափազանցութիւնը նկատել օրինաւոր եւ զնահատելի յատկութեան մը, խնայողութեան, տնտեսագիտութեան:

Որկրամոլութիւնը զեղծումն է մարդկային շատ օրինաւոր բնազդի մը, ուտելու, անօթութիւնը անցընելու բնազդին:

Չափաւորութեան սահմանին մէջ զնահատելի յատկութիւններ են անոնք, կրնանք ըսել առաքինութիւններ, ինչպէս խնայասիրութիւնը՝ տանտիկինի մը կամ ընտանիքի բարի հօր մը համար. եւ սակայն երբ ծայրայեղութեան կը տարուի, կը դառնայ կ'ըլլայ անհանդուրժելի մոլութիւն մը, մահացու մեղք մը՝ ազահութիւնը:

Նոյնն է սեռային բնազդին համար, որ երբ չափաւորութեան, օրինաւորութեան, պարկեշտութեան սահմանին

մէջ կիրարկուի, ազգի մը տեւականացման, բարգաւաճումին ազդակը կը դառնայ, գործադրումը աստուածային օրհնութեան. — Անգի՛ք եւ քաղնացա՛րո՛ւք: Եւ այդպէս, սեռային բնազդը, աստուածադիր եւ մարդկային օրէնքներու եւ պայմաններու սահմանին մէջ, հիմը կը դառնայ ընտանեկան կեանքին որ աղբիւրն է ամէն կարգի առաքինութեանց, ծնողական՝ որդիական՝ եղբայրական սիրոյ, գորովի, անձնագոհութեանց, որ կոչուած է երկրի վրայ տիպարը ըլլալ, նախահաշակը տալ երկնքի արքայութեան: Եւ սակայն սեռային այնքան բնական այդ զգացումը չափազանցութեան, ծայրայեղութեան տարուելով, աշխարհի սկիզբէն ի վեր, ցայսօր, պարզեր է պատմութեան մէջ ամէնէն խենէշ, լկտի տեսարաններ. եւ ունեցեր է ահաւոր հետեւանքներ, յառաջ բերելով բարքերու անկում, եւ ազգերու փճացում, անհետացում:

Ու եկեղեցին չէ վարաներ զայն դասելու եօթը մահացու մեղքերու կարգին:

* *

Մահացու, արդարեւ, այդ մեղքը, մահացու անհատական թէ հանրային, բարոյական թէ ֆիզիքական կեանքի մէջ: Ան կը քայքայէ առողջութիւններ, կը փճացնէ նկարագիրներ, Ի՞նչ կեանք կրնայ քաշքշել, իր չափահասութեան կամ յառաջացեալ տարիքին մէջ. մարդ մը որ իր երիտասարդութեան, գուցէ պատանութեան շրջանին տգեղ, հեշտագրգիռ ունակութիւններով փճացուցեր է իր առողջութիւնը, սպառեր է իր կենսունակութեան աւիշը, հատեր, հիւծեր, ոչնչացեր է ամբողջ մարմնով, Բարոյական Ի՞նչ նկարագիր, հոգեկան Ի՞նչ ազնիւ ծիրք կրնայ մնացած ըլլալ մարդու մը րով, Ի՞նչ յարգանք կրնայ ներշնչել մէկը, որու մտածումներու սեղմ շրջանը կը կազմեն գոեհիկ վայելքներ, եւ որու մտատիպարն են յայրատ, լպիրշ պատկերներ, մարմնական հեշտանքը, ցանկասիրութիւնը, որ կնոջ մէջ

էգը կը տեսնէ միայն, ու զաղափար չունի մաքուր մտածումներու, պարկեշտ, առաքինի կեանքի վրայ:

* *

Մտածում, ըսի, եւ հոգ կանգ կ'առնեմ:

Ուրիշ շատ մը մոլութեանց պէս, բղջախոհութիւնը արդիւնք մըն է: Աւետարանի բարձր բարոյականը կը սորվեցնէ մեզի ամէն բանէ առաջ սրտի մաքրութիւն փնտել: Յիսուս երանի կուտայ անոնց որ սիրտով մաքուր են, «որովհետեւ անոնք Մատթ 23:12-էն» Այնքա՛ն բարձր առաքինութիւն մը կը հաշակէ մեր Տէրը՝ սրտի մաքրութիւնը: «Զի ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք. սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ վկայութիւնք, հայհոյութիւնք:» (Մատթ. ԺԵ. 19): Չար, անմաքուր սիրտէ մը կը բղխի նաեւ բղջախոհութիւնը, որ ինչպէս բառին կազմութենէն իսկ կ'երեւայ՝ հակադիրն ըլլալ կը թուի ողջախոհութեան եւ կը նշանակէ գէշ, աղտոտ խորհուրդներ ունենալ, ինչ որ կ'առաջնորդէ աղտոտ, լպիրշ գործեր կատարելու:

Խորհող Միտք մը շատ իրաւունքով ըսած է.—

«Մտածում մը սերմանէ՝ գործ մը կը հնձնս:

«Գործ մը սերմանէ՝ սովորութիւն մը կը հնձնս:

«Սովորութիւն մը սերմանէ՝ նկարագիր մը կը հնձնս:

«Նկարագիր մը սերմանէ՝ ճակատագիր մը կը հնձնս:»

Ո՛րքան ճշդիւ կը պատշաճի այս՝ մեզ զբաղեցնող մա-հացու մեղքին, եւ մեր նոր սերունդին եւ հինին ալ համար:

Մարդիկ եթէ կը տարուին մարմնական կիրքերէ, եւ անկումէ անկում գահավիժելով՝ ինքզինքնին կը գտնեն ֆիզիքական եւ բարոյական խորխորատի մը, անդունդի մը խորը, պատճառն այն է որ իրենց սիրտը, ուրիշ բառով իրենց մտածումը մաքուր եղած չէ: Բնական կամ բնագդական

մղումի մը հետեւանքով, կամ յոռի միջավայրի մը տգեղ ազդեցութենէն տարուելով — որոնց հակազդող բարոյական ուժ մը, հզօր առաջնորդ մը չեն կրցած ունենալ — անոնք առաջին տգեղ մտածում մը շատ չանցած գործնականի կը վերածնեն, ինչ որ կրկնուելով սովորութիւն մը՝ ունակութիւն մը կ'ըլլայ, եւ ի վերջոյ կը կազմէ նկարագիր մը, եւ յետոյ կը վճռէ ճակատագիր մը ամենատխտուր:

Ունակութեան, նկարագրի կազմութեան այս երեւոյթով է որ կը բացատրուի շատերու ենթակուած տգեղ եւ վնասակար սովորութիւններէն — զինեմուլութիւն, խաղաժուլութիւն, ծխամուլութիւն եւն. — ետ կենալու անկարողութիւնը:

Մեզ զբաղեցնող մահացու մեղքն ալ, իրեն սկզբնակէտ ունենալով սրտի անմաքրութիւնը, շատերու քով դարձած է վատախտարակ ունակութիւն մը, որուն ենթական՝ ներքնապէս համոզուած ըլլալով հանդերձ անոր քանդիչ, աւերիչ հանգամանքին՝ անկարող կ'ըլլայ անկէ հեռանալու, եւ գիտակցօրէն անդունդին մէջ կը մխրճուի հետզհետէ:

Պէտք է ուրեմն արմատախիլ ընել այդ մոլութիւնը, առաջին օրէն սիրտերու՝ միտքերու մէջէն վերցնելով գոհեհիկ մտածումներն ու պատկերները:

Դժուա՛ր գործ, արդարեւ:

Կարելի է դժգոհիլ միջավայրի ազդեցութենէն, որուն դէմ անզօր մնալու սահմանսւած են անհատական ճիգերը:

Բայց այդ դժգոհութիւնը իր արժէքը կը կորսնցնէ, երբ լրջօրէն խորհուի մաքուր պահել, բարձր բռնել ընտանեկան սեղմ միջավայրը: Ընտանիքի հայրեր ու մայրեր, երբ մանաւանդ ունին հետզհետէ խելահաս դարձող զաւակներ, լաւագոյն ծառայութիւնը կ'ընեն անոնց՝ նաեւ ազգին եւ երկրին՝ օրինակելի, տիպար, բարոյական կեանք մը ապրելով եւ ցուցադրելով, բարի օրինակ դառնալով, տունը միջավայրը դարձնելով մաքուր, ազնիւ գործերու եւ

խօսքերու: Օրուան գոեհիկ դէպքի մը անխոհեմ բացատրութիւններով պատմութիւն իսկ կրնայ վտանգաւոր ազդեցութիւն մը ունենալ տղոց բարոյականին վրայ, առաջին օրէն բանալ անոնց աչքը, սորվեցնել բաներ, արթնցնել փափաքներ, որոնց գոհացումը տակաւին երկար տարիներու կը կարօտի: Նոյնիսկ անոնց առողջութիւնը նկատի առնելով:

Այո՛, պէտք է ծնողներ մաքուր կեանք մը ապրին եւ ցուցադրեն, նոյնը պարտադրել կարենալու համար իրենց զաւակներուն:

Մեծերը պէտք է ողջախոհ կեանք մը ապրին, նոյն ողջախոհութիւնը սպասելու համար պզտիկներէն:

Ու բոլորախոհութիւնը՝ ցանկական արարքը չէ միայն, այլ անոր մտածումն իսկ: «Որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նմա, անոյն շնացաւ ընդ նմա ի առջի խրուս» (Մատթ. Ե. 27): Ահա՛ քրիստոնէական ամենաբարձր բարոյականը, որուն հետամուտ պէտք է ըլլայ նշմարիտ Բրիտանիան:

Մաքո՛ւր սիրտ, մաքո՛ւր խօսք, մաքո՛ւր գործ:

* *

Կը վերջացնեմ, խօսքս ուղղելով մեր երիտասարդութեան, մեր սիրելի զաւակներուն, մեր նոր սերունդին որ ազգին ու երկրին ապագայի յոյսն է:

Մաքո՛ւր սիրտ, մաքո՛ւր խօսք, մաքո՛ւր գործ:

Այս պիտի ըլլայ քու նշանաբանդ:

Ողջմտութեան, փորձառութեան ծայնն է այս:

Գիտեմ թէ երիտասարդութիւնը իր պահանջներն ունի: Կեանքը կ'եռեւեփի անոր մէջ: Երիտասարդութիւնը պէտք է զրօսնու. բայց այդ զրօսանքը պէտք է առողջ ըլլայ, գերծ վատախտաբակ մտածումներէ: Դուն չպիտի հետեւիս հեշտագրգիւս բնութեցումներու, թատերախաղներու, շարժանկարներու: Անոնք՝ հեռու մարմինդ կազդուող, միտքդ զօրացնող, հոգիդ ազնուացնող բնոյթ մը ունենալէ: Կի-

տի մեղկացնեն երիտասարդի առոյգ կազմուածքդ, պիտի զրգռեն ջիղերդ՝ միտքիդ առջեւ պարզելով այնպիսի վայելքներ, որոնց անմիջական եւ ապօրէն գոհացումը պիտի քայքայէ քու առողջութիւնդ, պիտի սպառէ կենսունակութեանդ աւելը:

Դուն պարտաւոր ես խնայողութեամբ գործածել քու երիտասարդական ուժդ ու կորովդ, որ թանկագին դրամագլուխ մըն է ամբողջ կեանքիդ համար: Ուստի պիտի ջանաս քու ամբողջ մտածումդ նուիրել առողջ, բարեբար աշխատանքի: Միտքիդ մէջ, սրտիդ մէջ տեղ չպիտի թողուս անխոստովանելի մտածումներու, որոնք մարդը կը մղեն անխոստովանելի գործերու, որոնց վախճանը մահ է ֆիզիքական, բարոյական եւ հոգեկան:

Դուն իրաւունք ունիս կեանքը վայելելու, սակայն այդ վայելքը պիտի ըլլայ իր ժամանակին, եւ օրէնքով թոյլատրուած պայմաններու մէջ, եւ ա՛յն ասեւ ճշմարիտ վայելք մը կ'ըլլայ ան: Տակաւին չկազմուած, տկար ստամոքսներ չեն կրնար մարսել առողջարար, զօրաւոր սնունդ մը: Պէտք է սպասել: Այն երիտասարդը որ գիտէ իշխել իր հակամիտութեանց, իր կամքին վրայ, եւ ապրիլ ծնրի մը պէս, ճերութեան հասակին պիտի կրնայ պահել երիտասարդական առուգութիւնն ու աշխոյժը:

Ասոր համար միակ անհրաժեշտ բանն է սիրտը եւ միտքը լեցուն պահել ազնիւ, առողջ մտածումներով, ուսանելու, աշխատելու տենչը ունենալ, ու հեռու մնալ սեռային կանխահաս հեշտամոլութիւններէ:

Եւ կեանքի եւ մահուան Տէրը, պիտի օրհնէ քու կեանքդ որ պիտի հասնի առոյգ եւ բազմաժամանակեայ ճերութեան մը, շրջապատուած քեզ սիրող, քու վրայ գուրգուրացող զաւակներէ եւ թոռներէ:

Որովհետեւ, հեռու կեցար բոլորախոհութենէ, ապրեցար ողջախոհ կեանքով մը, եւ երկնային օրհնութիւնը տեղաց քու եւ գերդաստանիդ վրայ:

ԶԱՐԲԱՅԻՐ Ա. ԴԷՆԵ. ԱԶՈՒՐԵԱՆ

Վ Ե Ր Զ

ԿԱՐԵԻՈՐ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Էջ	Տող	Սկզբ	Ուղիղ
7	15	ընդհակառակն	ընդհակառակն
7	25	մեղք	մեղք
12	9	մ'արհամբե'ր	մ'արհամարհե'ր
13	19	զըրպարտեն	զըրպարտեն
14	13	կէցցէներն	կեցցէներն
17	20	հրեշալինը	հրեշալինը
19	21	անհնանդութենէ	անհնազանդութենէ
24	11	թափանձելու	թափանցելու
28	18	յանձնած	յանձնուած
28	21	պատրաստած	պատրաստուած
31	3	կարելի	կարելի է

